

Η επερχόμενη Μάχη για την Γροιλανδία

Πηγή: jacobin.com 19/1/2025

Μετάφραση: Θοδωρής Πελεκανίδης

Γιατί ο Ντόναλντ Τραμπ έχει τόση εμμονή με τη Γροιλανδία; Κατά την πρώτη του προεδρία, ο Τραμπ εξέπληξε πολλούς όταν το 2019 δήλωσε την πρόθεσή του να αγοράσει το νησί της Αρκτικής από τη Δανία ως μέρος μιας συμφωνίας που θα ήταν ουσιαστικά μια αγοραπωλησία ακινήτου.

Εκείνη την εποχή η επιθυμία του αντιμετωπίστηκε κυρίως χλευαστικά. Αυτό παρακινήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τον ίδιο τον Τραμπ που ανέβασε στο [Twitter](https://twitter.com) μια εικόνα του Πύργου Τραμπ «φυτεμένου»

στο γαλήνιο τοπίο της Γροιλανδίας με την λεζάντα: «Υπόσχομαι να μην κάνω αυτό στη Γροιλανδία». Εξάλλου, το 80 τοις εκατό της επιφάνειας της χώρας καλύπτεται από πάγο και το [ΑΕΠ](#) της (3,24 δισεκατομμύρια δολάρια το 2021) προέρχεται κυρίως από τις εξαγωγές αλιείας και τις επιδοτήσεις από τη δανική κυβέρνηση. Οπότε κανείς δεν έδωσε ιδιαίτερη σημασία.

Για πολλούς ήταν απλώς μια ακόμα επίδειξη της μεγαλομανίας του Τραμπ που αυτή την φορά είχε αποφασίσει να στρέψει το βλέμμα του σε κάτι που για αυτόν ήταν μάλλον ένα παράξενο, εξωτικό μέρος. Ασφαλώς, ο πρόεδρος των ΗΠΑ δεν έλαβε υπόψη τις επιθυμίες του πληθυσμού των ιθαγενών Ινουίτ. Η Δανία, από την άλλη, η οποία συνεχίζει να διατηρεί ορισμένα αποικιοκρατικά προνόμια στην Γροιλανδία, απλώς απέρριψε τις δηλώσεις του.

Ο επιμένων... νικά;

Ωστόσο, τις εβδομάδες πριν από την ορκωμοσία του, ο Τραμπ επανέλαβε την επιθυμία του για τον έλεγχο της Γροιλανδίας από τις ΗΠΑ. Οι Ηνωμένες Πολιτείες χρειάζονται τη Γροιλανδία «για λόγους εθνικής ασφάλειας», δήλωσε σε [συνέντευξη Τύπου](#). Όμως αυτή την φορά, δεν το ανέφερε ως μια απλή συμφωνία αγοράς ακινήτου με τη Δανία. Αντίθετα, ο εκλεγμένος πρόεδρος δεν αρνήθηκε ακόμα και το ενδεχόμενο χρήσης στρατιωτικής ή οικονομικής βίας για να πάρει τον έλεγχο.

Ως προς την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ, η Αρκτική είναι όντως σημαντικής στρατηγικής στρατιωτικής σημασίας ως χώρος στάσης για πυρηνικά υποβρύχια που μπορούν να κρυφτούν κάτω από τον πάγο. Μάλιστα, οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν μια μακρά και κάπως παράξενη ιστορία αποθήκευσης πυρηνικών πυραύλων στον πάγο της Γροιλανδίας, συμπεριλαμβανομένου ενός ψυχροπολεμικού στρατιωτικού προγράμματος με το όνομα «Παγοσκώληκας» ([Project Iceworm](#)), καθώς και του [πολυδιαφημισμένου](#) Camp Century, που λειτούργησε ως «πρόγραμμα-βιτρίνα» για την συγκάλυψή του.

Να προστεθεί σε αυτό ότι Αμερικάνοι στρατιώτες ήδη χρησιμοποιούν συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης στη διαστημική βάση Pituffik στη Βόρεια Γροιλανδία, την οποία οι Ηνωμένες Πολιτείες διοικούν από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η βάση διευκολύνει επίσης τη διαστημική επιτήρηση και τη διοίκηση δορυφόρων. Φυσικά, εάν αυτή η βάση γινόταν και βάση για αμερικανικούς πυραύλους, θα ήταν πολύ κοντά στη Ρωσία.

Ωστόσο, εφόσον η Ουάσιγκτον έχει ήδη αυτήν την παρουσία στη Γροιλανδία χωρίς να χρειάζεται άμεση ιδιοκτησία της, φαίνεται περίεργο ότι ο Τραμπ θέλει εδώ και τώρα να προχωρήσει ακόμη περισσότερο και να ελέγξει ολόκληρη τη χώρα. Και μάλιστα παραμένει περίεργο ακόμη κι αν λάβουμε υπόψη το πλαίσιο της κλιμάκωσης των εντάσεων με τη Ρωσία και την Κίνα.

Κοιτάσματα κρίσιμων ορυκτών

Το πιο πιθανό είναι ότι αυτή η επιμονή έχει να κάνει με την τεράστια ποσότητα ακατέργαστων ορυκτών που πιστεύεται ότι είναι κρυμμένα κάτω από τους πάγους της Γροιλανδίας. Αυτοί οι πάγοι

πλέον λιώνουν, όμως η Γροιλανδία δεν φαίνεται πάντοτε διατεθειμένη να εκδίδει άδειες εξόρυξης. Τα τελευταία σαράντα χρόνια, η Αρκτική έχει θερμανθεί τέσσερις φορές πιο γρήγορα από τον υπόλοιπο κόσμο. Τα στρώματα πάγου της Γροιλανδίας επηρεάζονται ιδιαίτερα από αυτό, ωθώντας τους επιστήμονες να κηρύξουν συναγερμό για την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, τα ακραία καιρικά φαινόμενα και τις αυξημένες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Εκεί όμως που κάποιοι βλέπουν το πρασίνισμα της Γροιλανδίας ως αιτία ανησυχίας, άλλοι βλέπουν μια ευκαιρία. Το λιώσιμο των πάγων καθιστά προσβάσιμες ναυτιλιακές διαδρομές, γη, ορυκτά και μέταλλα που ήταν απρόσιτα για χιλιάδες χρόνια, συμπεριλαμβανομένων ορυκτών που χαρακτηρίζονται «κρίσιμα» για τη λεγόμενη πράσινη μετάβαση. Οι φυσικοί πόροι με την μεγαλύτερη ζήτηση σε μια εποχή κλιματικής καταστροφής είναι αυτοί που χρειάζονται για την κατασκευή ηλεκτρικών οχημάτων, ανεμογεννητριών και ηλιακών συλλεκτών. Σημαντικό ποσοστό αυτών των πόρων αποτελούν οι σπάνιες γαίες.

Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ μια μάλλον τολμηρή [δήλωση](#) μιας αυστραλιανή εταιρείας εξόρυξεων, της Energy Transition Minerals (ETM), που σημειώνει ότι η Γροιλανδία έχει τη δυνατότητα να γίνει ο σημαντικότερος δυτικός παραγωγός κρίσιμων σπάνιων γαιών. Προς το παρόν, την [θέση](#) αυτή παγκοσμίως κατέχει η Κίνα.

Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας, η Κίνα κατέχει κυρίαρχη θέση στην εξόρυξη (60 τοις εκατό της αγοράς) και στη διύλιση σπάνιων γαιών (90 τοις εκατό της αγοράς). Μάλιστα, εκμεταλλεύεται αυτή την κυριαρχία στην αγορά με διάφορους τρόπους, μεταξύ των οποίων είναι η πρόσφατη απαγόρευση στις εξαγωγές τεχνολογιών για την εξόρυξη, τον διαχωρισμό και τη διύλιση σπάνιων γαιών. Το σπάσιμο αυτής της σχετικής μονοπωλιακής κατάστασης αποτελεί κεντρικό στόχο για τα δυτικά πράσινα βιομηχανικά σχέδια, τα οποία επικεντρώνονται στην εξασφάλιση των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας σε αυτό που η Thea Riofrancos έχει ονομάσει τον [«συνδυασμό ασφάλειας-βιωσιμότητας»](#).

Αυτή τη στιγμή, η ETM έχει εκκινήσει διαδικασία [διαιτησίας επενδύσεων](#) κατά της Γροιλανδίας προκειμένου είτε να λάβει αποζημίωση ύψους 11,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων είτε άδεια εξόρυξης. Το 2021 εκλέχθηκε μια νέα κυβέρνηση της Γροιλανδίας υπό την ηγεσία του αριστερού κόμματος κατά των εξορύξεων Inuit Ataqatigiit, το οποίο στηρίζεται από τους Ιθαγενείς Ινουίτ που μάλιστα είναι υπέρ την ανεξαρτησία της Γροιλανδίας από την Δανία. Η κυβέρνηση αυτή ακύρωσε τις άδειες που είχαν δοθεί προηγουμένως στην ETM λόγω κινδύνων ρύπανσης από ουράνιο.

Η αξίωση διαιτησίας της ETM [υποστηρίζεται από κεφάλαια](#) ενός χρηματοδότη δικαστικών διαφορών με έδρα το Λονδίνο. Χωρίς αμφιβολία, μια τέτοια αξίωση είναι το είδος της νομικής-οικονομικής δύναμης στην οποία αναφερόταν ο Τραμπ. Το ενδεχόμενο της (αναγκαστικής) εκμετάλλευσης των σπάνιων γαιών είναι επίσης πιθανότατα ο λόγος για τον οποίο οι αντιδράσεις από άλλες ηγεμονικές δυνάμεις της πράσινης μετάβασης ήταν πολύ πιο έντονες αυτή τη φορά. Η Γροιλανδία είναι το επόμενο υποσχόμενο εξορυκτικό πεδίο.

Ένα Αρκτικό Κυνήγι Θησαυρού

Σε αυτόν τον ιμπεριαλιστικό χορό γύρω από τη Γροιλανδία, η Δανία παίζει τον κεντρικό ρόλο. «Η Γροιλανδία ανήκει στους Γροιλανδούς», [δήλωσε η πρωθυπουργός της Δανίας](#) Mette Frederiksen απαντώντας στα σχόλια του Τραμπ. Όμως αυτό δεν είναι απολύτως αληθές.

Στην πραγματικότητα, η Γροιλανδία δεν είναι ένα ανεξάρτητο έθνος-κράτος αλλά μια «αυτόνομη επαρχία» του Βασιλείου της Δανίας. Έχει κάποια μορφή αποκεντρωμένης εξουσίας από τη δεκαετία του 1950, αλλά η σχέση με τη Δανία παραμένει τεταμένη. Υπάρχει μια τραγική ιστορία αποικιοκρατικού εποικισμού από τους Δανούς, συνοδευμένου από [αναγκαστικό έλεγχο γεννήσεων](#) σε ιθαγενείς γυναίκες και κορίτσια, και [απαγωγές ιθαγενών παιδιών](#) για να σταλούν και να εκπαιδευτούν στη Δανία ως «πρότυπα». Επίσης, η επίσημη γλώσσα των πολιτικών, διοικητικών και πολιτιστικών ελίτ της χώρας παραμένουν τα Δανικά και όχι τα Γροιλανδικά.

Ένας βασικός τομέας όπου η Δανία διατηρεί εξουσία αποικιακού τύπου στη Γροιλανδία είναι στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας. Αυτό εξηγεί και την επιθυμία του Τραμπ να αγοράσει τη Γροιλανδία από τη Δανία. Πολλοί δικηγόροι ανά τον κόσμο έχουν αποκαλέσει τη διατήρηση αυτής της εξουσίας ως άρνηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση.

Πάντως, δεν είναι η πρώτη φορά που οι Ηνωμένες Πολιτείες προσπαθούν να αγοράσουν τη Γροιλανδία από τη Δανία· το δανικό κράτος απέρριψε μια προηγούμενη προσφορά το 1946. Σε μια συμβολική χειρονομία, ο Ντόναλντ Τραμπ Τζούνιορ δημοσίευσε στο Χ μια [φωτογραφία](#) του να στέκεται μπροστά στο άγαλμα του Hans Egede στο πρόσφατο «ημερήσιο ταξίδι» του στο Νουούκ, την πρωτεύουσα της Γροιλανδίας. Με αυτό, φαίνεται να αναγνωρίζει τον Νορβηγό ιεραπόστολο ως ομοϊδεάτη του, αναφέροντας τον μάλιστα ως «ιδρυτή» της Γροιλανδίας, παραβλέποντας τη ιμπεριαλιστική βία πίσω από την αποστολή του.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό το άγαλμα [είχε βαφτεί με κόκκινη μπογιά](#) και σημαδευτεί με τη λέξη «αποαποικιοποίηση» το 2021. Το ίδιο το έτος ακυρώθηκαν και οι εορτασμοί για τα τριακόσια χρόνια από την άφιξη του Egede στις ακτές της Γροιλανδίας. Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, δεν θα ήταν νόμιμο για τη Δανία να «πουλήσει» τη Γροιλανδία. Όμως, όπως μας δείχνουν οι βίαιες πράξεις κατοχής και προσάρτησης στον σύγχρονο κόσμο, από τη Γάζα μέχρι την Ουκρανία, η άρνηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση είναι μια κοινή πρακτική από τα αυτοκρατορικά κράτη. Μια τέτοια άρνηση συμβαδίζει άλλωστε με τον ρατσισμό και την προσπάθεια απανθρωποποίησης που έχει υποστεί ο γηγενής πληθυσμός της Γροιλανδίας εδώ και αιώνες.

Μπορεί η Δανία να οδηγεί τον ιμπεριαλιστικό χορό, όμως η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η Ρωσία, η Κίνα και διάφοροι δισεκατομμυριούχοι χορεύουν από πίσω της. Το 2024, η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ursula von der Leyen [ταξίδεψε στο Νούουκ](#) για να ανοίξει ένα γραφείο της ΕΕ, με σκοπό να σηματοδοτήσει τη «μεγαλύτερη συνεργασία» μεταξύ της Γροιλανδίας και της Ένωσης. Η συμφωνία συνεργασίας υπόσχεται επενδύσεις στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες στο νησί με

αντάλλαγμα την εξασφάλιση κρίσιμων πρώτων υλών για την ΕΕ. Αυτό μπορεί να εξηγήσει γιατί η Γερμανία και η Γαλλία έσπευσαν να [εκδώσουν προειδοποιήσεις](#) στον Τραμπ για το απαραβίαστο των συνόρων.

Μια έκθεση των δανικών μυστικών υπηρεσιών που δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2024 αναδεικνύει ακόμα περισσότερο το έντονο ιμπεριαλιστικό ενδιαφέρον για την Γροιλανδία. Σύμφωνα με αυτήν, η Ρωσία [κινείται πλέον πιο επιθετικά](#) στην Αρκτική. Η έκθεση μάλιστα σημειώνει ότι η Μόσχα είναι διατεθειμένη να παραχωρήσει στην Κίνα μεγαλύτερη πρόσβαση στην περιοχή, αν και όχι χωρίς κάποιον δισταγμό. Πράγματι, το γεγονός ότι υπάρχει σινο-ρωσική συνεργασία για έναν «[Αρκτικό Δρόμο του Μεταξιού](#)», δηλαδή μια πρωτοβουλία που αποσκοπεί σε επενδύσεις για υποδομές μεταφορών στην Αρκτική, προκαλεί έντονη ανησυχία στα δυτικά συμφέροντα στην περιοχή.

Και μετά είναι οι δισεκατομμυριούχοι. Το 2022, ο Τζεφ Μπέζος, ο Μάικλ Μπλούμπεργκ και ο Μπιλ Γκέιτς έγιναν πρωτοσέλιδα επενδύοντας σε ένα «[μεγάλο Αρκτικό κυνήγι θησαυρού](#)» στη Γροιλανδία. Κι ενώ όλοι τους τσακώνονται για τον έλεγχο των πόρων, οι επιθυμίες των Γροιλανδών πνίγονται ή ακυρώνονται με νομικά τερτίπια.

Μια νέα Ζώνη Θυσίας

Εν τω μεταξύ, ο πρωθυπουργός της Γροιλανδίας [εξέφρασε ξανά την επιθυμία να επιδιώξει την ανεξαρτησία](#). Για να επιτευχθεί αυτό βέβαια, υπάρχει τεράστια πίεση στους Γροιλανδούς να επιτύχουν μεγαλύτερη οικονομική ανεξαρτησία από τη Δανία. Κι αυτό διότι το δανικό κράτος συνεχίζει να παρουσιάζεται ως ευεργέτης της Γροιλανδίας, όπως αποδεικνύεται από τις επιδοτήσεις του.

Το αν οι Γροιλανδοί πρέπει να εκμεταλλευτούν τα κοιτάσματα ορυκτών είναι λοιπόν ένα σημαντικό θέμα πολιτικής διαμάχης. Εδώ, αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι το "σπάνιο" στις σπάνιες γαίες είναι μια [εσφαλμένη ονομασία](#). Οι σπάνιες γαίες δεν είναι στην πραγματικότητα τόσο ασυνήθιστα σπάνιες.

Αυτό που είναι σπάνιο είναι η προθυμία των λαών και των κοινοτήτων να εκμεταλλευτούν κοιτάσματα σπάνιων γαιών, καθώς αυτό συνδέεται σχεδόν πάντα με τη ρύπανση από ουράνιο και τη δηλητηρίαση της ανθρώπινης και μη ανθρώπινης φύσης. Υπό αυτή την έννοια, μια προσπάθεια για οικονομική ανεξαρτησία της Γροιλανδίας μέσα σε ένα ιμπεριαλιστικό και εθνικιστικό πλαίσιο μπορεί κάλλιστα να οδηγήσει στη Γροιλανδία να γίνει μια νέα [ζώνη ενεργειακής θυσίας](#), δηλαδή ένα ακόμα βλαβερό εξορυκτικό πεδίο στο πλαίσιο της πράσινης μετάβασης.